

Reportage

Artist in Space

Brandstof voor talentontwikkeling

Thule is een benaming uit de oudheid voor het uiterste Noorden. In zijn boek *Het gedroomde Noorden* beschrijft Adwin de Kluiver de mythische aantrekkingskracht en mentaliteitsgeschiedenis van het Noorden (Kluiver 2019). 'Thule [...] was de brandstof voor het heilige vuur van de ontdekkingsreiziger: naar dat land wilde je toe.' (Kluiver 2019, 33). Hij doelt in zijn verhaal op de IJszee en de ongekende eilanden die daar liggen. Maar vooral op een plek voorbij de grenzen van het bekende – een van de laatste stukken sciencefiction op aarde in de tijd van ontdekkingsreizigers. In 1962, in zijn alom bekende speech *We choose to go to the moon*, verbindt John F. Kennedy eenzelfde soort pioniersgeest aan de ontdekkingsreis naar de ruimte. Thule is sciencefiction geworden: 'The eyes of the world are now looking to space.'

Lege plekken op de kaart hebben een magnetische aantrekkingskracht op wetenschappers, kunstenaars, schrijvers en utopisten. Op beleidsmatige kaarten wordt meestal nauwkeurig ingetekend en worden lege plekken gezien als risico. Thule is voor beleidsmakers als magnetische pool interessant: hoe kunnen we ons een Noordelijke regio voorstellen waar ruimte ontwikkeling aantrekt? In 2018 gingen We The North (de drie noordelijke provincies en de gemeenten Assen, Leeuwarden, Groningen en Emmen) en Noordenaars (een platform voor presentatie-instellingen en kunstinitiatieven in Noord Nederland¹), over deze onderwerpen met elkaar in gesprek. Dit resulteerde in een opvallend talentontwikkelingsprogramma: *Artist in Space*, dat liep van oktober 2019 tot voorjaar 2021.

De titel van dit omvangrijke Noordenaars-programma is een knipoog naar allerlei sci-fi verhalen en naar een hedendaagse thulische ruimte. *Artist in Space* is toekomstgericht, schuwt geen uitdaging of innovatie – en gaat vooral over twaalf noordelijke presentatie-instellingen die op een bijzondere manier met talentvolle kunstenaars en elkaar werken. De Noordenaars ontvingen een substantieel budget van We The North om geheel vrij te investeren in talentontwikkeling. Het Mondriaan Fonds sprong met stevig vertrouwen op de reeds rijdende trein met het verzoek om tot goed geformuleerde en deskundig begeleide opdrachten te komen.

Volledige autonomie

Door het project te beginnen vanuit een open ruimte konden de Noordenaars eerst op verkenning. Wat doet eenieder al aan talentontwikkeling, wat is er nodig in dit landschap en waar ligt de behoefte van de kunstenaars?

Linde Ex verwijderd een van haar maquettes, onderdeel van het project *What if...* voor *Artist in Space*.
Fotografie: Marc Knip

Sanne Morssink

Zo viel de keuze op projecten die goed op elkaar waren afgestemd. Bij het ontwikkelen ervan hadden de instellingen volledige autonomie. Iedere Noordenaar opereert immers in een zeer specifieke niche, van extreem experimenteel op het platteland, tot kunstacademie Minerva in de stad. Samenwerkingen ontstonden vervolgens spontaan, daar waar ze het meest vruchtbaar waren.

Beleidsmakers zien graag dat kunstbudgetten naadloos in maatschappelijke kaders van ontwikkeldoelen passen en daarbinnen te rechtvaardigen zijn. Bij *Artist in Space* werd dit radicaal en gedurfd omgedraaid: instellingen kregen budget om programma's en trajecten voor talenten te organiseren en pas achteraf werden behaalde doelen in kaart gebracht. Kunstenaars werkten geïnspireerd in de open ruimte en stonden daarbij met twee artistieke benen op noordelijke grond: ze verbonden maatschappelijke thema's en verhalen aan de directe leefomgeving van lokaal publiek. *Artist in Space* heeft laten zien dat kunstenaars zich maar al te vaak verhouden tot de ruimte waarin ze opereren. Het precies en vooraf intekenen van te verkennen ruimte lijkt een tautologie voor kunstenaars en betekent een flinke berg cartografisch papierwerk voor de instellingen.

Artist in Space is een omvangrijk en inclusief programma geworden, dat kunstinhoudelijk en in de geografische ruimte bleef groeien gedurende de looptijd van het project. Achtenvijftig noordelijke kunstenaars met uiteenlopende praktijken in veertien projecten namen deel aan *Artist in Space*. Er werden tal van activiteiten ontwikkeld, van studio-gesprekken tot participatieve en interactieve projecten in de openbare ruimte. Gedurende de tweeënhalf jaar dat *Artist in Space* liep, vormden de drie noordelijke provincies een groot open gebied dat veel inspiratie, prikkel, sensatie en ook veel ruimte voor contemplatie en ontwikkeling bood.

Groen licht voor dit project was er niet zomaar. Geanimeerde, constructieve gesprekken tussen vertegenwoordigers van de Noordenaars, We The North en Mondriaan Fonds leidden

uiteindelijk tot de start van dit project. Lege plekken op de beleidsmatige kaart waren brandstof voor ontwikkeling. Ze werden niet als risico gezien, maar als wijd openstaande ruimte voor eigen interpretaties.

Met *Artist in Space* stellen de Noordenaars zich een ruimte voor waar talenten graag naartoe willen en waar ze willen blijven – iets dat in de noordelijke regio hard nodig is. Jonge ambitieuze mensen zien zich nog steeds vaker genoodzaakt om bij gebrek aan kansen en speelruimte uit het Noorden te vertrekken. *Artist in Space* biedt ook genereus en vertrouwensvol ruimte waarin verschillende spelers zoals overheden, fondsen, makers en culturele instellingen vol plezier en in alle vrijheid samenwerken.

Veel dank aan WeThe North en het Mondriaan Fonds voor hun vertrouwen in een geslaagde expeditie naar het uiterste Noorden. De Noordenaars zijn dit jaar bezig met nieuwe verkenningen. Doel is een voortdurend *Artist in Space* aan te leggen en – op den duur ook buiten de grenzen van de Noordelijke provincies bij te dragen aan een cultuuromslag: minder vooraf gegeven inhoudelijke kaders voor creatieve makers, meer vertrouwen in de kunde en kracht van kunst en stabiele en inspirerende relaties tussen beleidsmakers en creatieve sector. •

Literatuur

- Kluyver, A. de (2019) *Het gedroomde Noorden*. Amsterdam: Unieboek | Het Spectrum.
 Winter, A. (et al.) (red.) (2021) '[Artist in Space](http://www.noordenaars.nl)'. Op: www.noordenaars.nl.

Noot

- 1 Noordenaars bestaat uit Academie Minerva, Bierumer School, CBK Emmen, Into Nature, Kunstpunt Groningen, Kunsthuis SYB, Media Art Friesland, Noorderlicht, NP3, Het Resort, SIGN en VHDG.

Sanne Morssink

is interim coördinator van de Noordenaars en werkt als zelfstandig curator samen met verschillende presentatie-instellingen in het Noorden